

HÖGSKOLAN
I HALMSTAD

Förskolläraryr utbildning 210hp

EXAMENSARBETE

Föräldrasamverkan, hur och varför?

En undersökning av hur förskollärare talar om föräldrasamverkan

Nathali Nicolle och Johnny Stenberg

Examensarbete för förskollärare 15hp

Halmstad 2016-06-29

Abstrakt

Syftet med denna studie är att undersöka hur förskollärare talar om föräldrasamverkan i förskolan, samt att problematisera retoriken i detta tal. Studien utgår ifrån ett socialkonstruktionistiskt perspektiv där språkliga interaktioner är i fokus och materialet bearbetas utifrån diskurspsykologin där det är diskurser som konstrueras i text och tal i sociala sammanhang som är av intresse. I studien deltar 8 förskollärare och 1 förskollärarstudent, totalt 9 deltagare, uppdelat i 3 fokusgruppsamtal för att tala om föräldrasamverka i förskolan. Studien utgår från forskningsfrågor: Vilka teman framträder när förskollärarna talar om möjligheterna till föräldrars delaktighet i och inflytande över förskolans verksamhet? Hur legitimerar förskollärarna retoriskt sina åsikter när de talar om föräldrasamverkan i förskolans kontext? I den data som insamlats i studien kunde vi identifiera tre tolkningsrepertoarer i förskollärarnas sätt att tala om föräldrasamverkan: *föräldrasamverkan som en resurs, föräldrasamverkan som en service och föräldrasamverkan som utbildning*. Utifrån resultatet så går det att konstatera att förskollärarna inte uttrycker en entydig förståelse av föräldrasamverkan. Inom de olika tolkningsrepertoarerna så konstrueras föräldrasamverkan på liknande sätt men uppbyggnaden av de retoriska konstruktionerna framställs i de olika uttalandena på skilda sätt. De olika konstruktionerna men också deras uppbyggnad kan sägas påverka möjligheter till och förståelsen av föräldrasamverkan.

Nyckelord: föräldrasamverkan, tolkningsrepertoarer, retorik, konstruktioner, möjligheter

Förord

Vi har nu slutfört vårt examensarbete. Arbetsprocessen har varit givande och intressant och samarbetet mellan oss har gått bra. För att hålla hela distansen ut så har vi delat upp arbetet på ett sätt som kan liknas vid en stafett. I ett visst skede av arbetet har Nathalie sprungit med pinnen och i andra skeden har Johnny sprungit med pinnen. Vilket innebär att vi båda har varit inne och petat i alla delar.

Vi vill tacka alla som har varit delaktiga i vårt examensarbete! Stort tack till våra handledare som stöttat, hjälpt och peppat oss till att detta arbete blev möjligt att genomföra. Och stort tack till alla ni som medverkade i fokusgrupperna, utan er hade det inte varit möjligt.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1. Problemområde	2
1.2. Problemformulering och syfte	2
2. Tidigare forskning	3
2.1. Effekter av föräldrasamverkan	3
2.2. Föräldrarnas möjligheter till deltagande	4
2.3. Ansvarsfördelningen	5
2.4. Förskolläraarnas uppfattning	6
3. Vetenskapsteoretisk utgångspunkt	6
3.1. Socialkonstruktionism	7
3.2. Diskursanalys	8
3.3. Diskurspsykologi	8
4. Metod, design och tillvägagångsätt	9
4.1. Datainsamlingsmetod	9
4.2. Urval	10
4.3. Genomförande	11
4.4. Forskningsetiska principer	12
4.5. Dokumentation	12
4.6. Transkribering och bearbetning	13
5. Resultat & Analys	15
5.1. Föräldrasamverkan som en resurs	16
5.1.1. Citat 1	16
5.1.2. Citat 2	18
5.1.3. Citat 3	19
5.1.4. Citat 4	20
5.2. Föräldrasamverkan som en service	21
5.2.1. Citat 5	21
5.2.2. Citat 6	22
5.2.3. Citat 7	23
5.3. Föräldrasamverkan som utbildning	24
5.3.1. Citat 8	24

5.3.2. Citat 9	25
5.3.3. Citat 10	26
6. Diskussion	27
6.1. Möjligheter till föräldrasamverkan	27
6.2. Tolkningsrepertoarernas retorik	29
6.2.1. Föräldrasamverkan som en resurs	29
6.2.2. Föräldrasamverkan som en service	30
6.2.3. Föräldrasamverkan som utbildning	32
6.3. Slutsats och didaktiska implikationer	33
6.4. Metoddiskussion	34
6.5. Vidare forskning.....	35
7. Referenser	36
8. Bilaga	38

1. Inledning

I dagens samhälle med i de flesta fall två arbetande föräldrar, så spenderar en majoritet av barnen i Sverige en del av sin tid i förskolan. Det innebär att det tidigt i barnens liv kommer in andra vuxna än föräldrarna som tar en del av ansvaret för barnens uppfostran och utveckling. Barnomsorgen i form av daghem fick sin startpunkt i Sverige i början av 60-talet när behovet av en större arbetskraft ökade, vilket gjorde att både kvinnor och män blev yrkesverksamma. Barnomsorgen utvecklades ytterligare när Barnstugeutredningen (SOU 1972:26/27) började gälla och ett pedagogiskt innehåll fördes fram såsom arbetslag, åldersblandade barngrupper, temaarbeten, lekens betydelse och föräldrasamverkan. Förskoleverksamheten trädde fram en tid därefter och utgör nutidens barnomsorg i en pedagogisk reform, där förskollärare och arbetslag utgår efter förskolans läroplan (Korpi, 2006). Förändringar har skett i barnomsorgen inom en rad områden under denna tidsperiod. Förskolan har varit en verksamhet som handlat om omsorg, men förändrades till att vara en pedagogisk verksamhet när förskolans läroplan utformades. Men precis som förr har personalen i förskoleverksamheten inte enbart kontakt med barnen utan även med deras föräldrar. Personalen på förskolan och föräldrar möts varje dag och har en gemensam nämnare, *barnen*. Gars (2002) använder begreppet ”delad vårdnad” för att beskriva den ansvarsfördelning för barnens uppväxt som föräldrarna delar med förskolan. Det innebär att det krävs ett samspel mellan förskolan och hemmet och att föräldrarnas roll och förskolans roll behöver klargöras. Detta samspel beskrivs i förskolans läroplan (Skolverket, 2010) som betydelsefullt. I läroplanen uttrycks även att förskollärarna har ett tydligt uppdrag i att ge föräldrar möjlighet till delaktighet och inflytande över förskolans verksamhet:

Förskollärare ska ansvara för att ge föräldrarna möjligheter till delaktighet i verksamheten och att utöva inflytande över hur målen konkretiseras i den pedagogiska planeringen. (Skolverket, 2010:13).

Genom förskolans läroplan har föräldrarna blivit en grupp som förskollärarna ansvarar för att ge möjlighet till att medverka och påverka förskolans verksamhet. Det menas med att föräldrarna kan vara med och bidra till deras barns utveckling och lärande om möjligheterna ges av förskollärarna.

1.1. Problemområde

Flera studier uppmärksammar föräldrasamverkan utifrån den syn föräldrar och förskollärare har på den samverkan mellan föräldrar och förskollärare som sker i förskolans verksamhet. Gars (2002) lyfter problemet med att det finns en otydlighet gällande vems uppfattning om barns behov som ska gälla, när föräldrar och förskollärare inte har en gemensam uppfattning om barnens behov. Förskollärare och föräldrar har även skilda uppfattningar om vad samtal som berör barnen skall innehålla och vad dess huvudsakliga syfte ska vara. Ivarson Jansson (2001) har i sin forskning visat på att förskollärares syn på föräldrars delaktighet är beroende av vilken syn de har på sitt yrke. Förskollärare som var fokuserade på serviceaspekten av sitt yrke var mer öppna för att ta emot föräldrarnas åsikter och utveckla ett samarbete. I motsats till detta var det förskollärare som fokuserade på sin yrkesexpertis mindre villiga att göra föräldrarna delaktiga då de upplevde sig själva som experter inom området.

Forskning inom föräldrasamverkan berör dock inte enbart problematiserade aspekter utan forskning belyser även vilken betydelse och positiva effekter för barnens utveckling och lärande av att föräldrar är delaktiga i förskolans verksamhet. Områden som barnens läsförmåga, (Arnold, Zeljo, Doctoroff & Ortiz, 2008) samt barnens interaktionsmönster och deras förmåga till planering (Bridges, 2001) påverkas positivt av föräldrars delaktighet enligt forskningen. Den positiva effekten av föräldrars delaktighet och inflytande som går att finna i forskningen visar på att föräldrasamverkan kan vara en tillgång för verksamheten i förskolan.

1.2. Problemformulering och syfte

Med utgångspunkt i den forskning som lyfts fram i problemområdet så framträder bilden av föräldrasamverkan som en potentiell resurs i förskolan. Vidare så betonas förskollärarnas betydelse för vilka möjligheter som skapas för föräldrasamverkan. Hur förskollärarna ser på sitt yrke samt den osäkerhet som finns gällande vems uppfattning som gäller, får betydelse för hur förskollärarna bemöter föräldrar och bjuder in till föräldrasamverkan. I den forskning som finns gällande föräldrasamverkan är den enskilda förskollärares uppfattning i fokus.

Eftersom arbetet i förskolan bedrivs i arbetslag och det är förskolläraren som ansvarar för att ge föräldrarna möjlighet till delaktighet, ser vi ett behov av att studera vilken bild av föräldrasamverkan som uttrycks i tal mellan förskollärare. I vår studie så ligger därför fokus på att synliggöra de diskurser som uppstår i talet kring föräldrasamverkan. Genom att lyfta

fram dessa diskurser och undersöka den retorik som används, samt vilka förgivettagande som är inbyggda i nämnda diskurser så är vår intention att ge ytterligare perspektiv på den bild av föräldrasamverkan som förskollärare uttrycker i tal.

Studiens syfte är att undersöka hur förskollärare talar om föräldrasamverkan i förskolan, samt att problematisera retoriken i detta tal.

Vi kommer att utgå från följande forskningsfrågor:

1. Vilka teman framträder när förskollärarna talar om möjligheterna till föräldrars delaktighet i och inflytande över förskolans verksamhet?
2. Hur legitimerar förskollärarna retoriskt sina åsikter när de talar om föräldrasamverkan i förskolans kontext?

2. Tidigare forskning

Det finns tidigare forskning inom föräldrasamverkan som visar på att föräldrars delaktighet och inflytande i förskolans verksamhet bidrar med positiva effekter för barns utveckling och lärande. Forskning har även gjorts inom områden som behandlar föräldrars socioekonomiska status i relation till deras deltagande i förskolan, förskollärarnas synsätt på deras yrke och ansvarsfördelningen som kommer till uttryck mellan föräldrar och förskollärare. I denna del kommer forskning inom dessa teman att presenteras och fungera som underlag till vår kommande diskussion.

2.1. Effekter av föräldrasamverkan

De positiva effekterna av föräldrasamverkans framställs i en aktionsstudie av Bridge (2001). Syftet med studien var att förbättra föräldrasamverkan genom att föräldrarna var delaktiga i barnens aktivitetsplanerande i förskolan. Föräldrarnas stöd visade på att de har en viktig roll för att barnen ska utveckla ett intresse för och förbättra sitt aktivitetsplanerande. Dessutom tenderade föräldrarnas stöd att öka barnens förtroende och trygghetskänsla för förskolan. Barnens planerande utvecklades till att bli tydligare, längre aktiviteter skapades och barnen tenderade till att avsluta sina planerade aktiviteter i större utsträckning. Dessutom förbättrades barnens koncentration och berättarförmåga vid planeringsgenomförandet. Även en ökad

socialisering kunde framstå när barnen fick bekräftelse utav sina vänner när de ansåg att aktivitetsplaneringen tilltalade dem och ville vara med i aktiviteten. Föräldrarnas inflytande i barnens planerande bidrog till att föräldrarna fick ett ökat och förbättrat engagemang i förskolan. Planerandet fortsatte och utvecklades både i hemmen och på förskolan och resulterade till att regelbundna mönster av interaktion uppstod mellan barn, pedagoger och föräldrar. Föräldrar fick en förståelse för att de är betydelsefulla för deras barns lärande och blev medvetna om att planeringsutförandet i hemmet kan fungera som stöd för förskolan. Forskningen antyder att föräldrarna har en stark och viktig position för att påverka deras barns utveckling, samt möjlighet till att påverka en stor del av innehållet och ramen för förskolans pedagogik. Föräldrarnas engagemang är mest fördelaktigt när det skapar och underlättar kopplingen mellan barns vardagsliv i hemmet, deras lek och lärande i förskolan.

2.2. Föräldrarnas möjligheter till deltagande

Ett liknande resultat visas i Arnold, Zeljo, Doctoroff & Ortiz (2008) studie där barnens preliteracyutövande förbättrades i samband med föräldrarnas engagemang. Relationen mellan föräldrars socioekonomiska status och deras engagemang i barnens preliteracyutövande undersöktes och studiens resultat visade att det finns ett samband. Ensamstående föräldrar tenderade till att vara mindre engagerade då tiden är en aspekt som påverkar hur mycket de är delaktiga. Resultatet pekar på möjliga fördelar med att stödja föräldrasamverkan genom att tillhandahålla metoder som passar föräldrarnas möjligheter till att delta såsom schema ändringar, föräldraevent etc. Forskarna poängterar att föräldrarnas engagemang för förskolan sker inom sociala sammanhang. Atmosfären i förskolan skapas av förskolläraren vilket är avgörande för att en känsla av trygghet ska uppstå och leda till engagerade föräldrar. En studie från Australien styrker detta resultat att socioekonomisk status påverkar om föräldrarna är delaktiga eller inte. Föräldrar med akademisk utbildning är i större omfattning delaktiga och talar mer om verksamheten (Murray, McFarland-Piazza & Harrison, 2014) medan Ivarsson Jansson (2001) dessutom kom fram till att föräldrar med grundskolutbildning överlämnar ansvaret till förskollärarna. Enligt Kocyigit (2015) som har tittat på föräldrasamverkan, har förskollärarna en tendens att favorisera utvalda föräldrar vid planering och beslutfattning, vilket resulterar till att många föräldrar distanserade sig från att vara delaktiga i verksamheten. Dock visar undersökningen av Mahmood (2013) på att trots

förskollärarnas olika strategier för att få föräldrar engagerade i verksamheten så distanserade föräldrarna sig. De olika strategierna var i form av att närma sig föräldrarna personligen, tala med föräldrarna utifrån informationsanslagstavla och dokumentationen i hallen.

2.3. Ansvarsfördelningen

I två avhandlingar från början av 2000-talet granskas förskollärares och föräldrars syn på vem som har ansvaret för barnens behov. Ivarson Jansson (2001) använder begreppet ”*komplement till hemmet*” i relation till förskollärarnas och föräldrarnas uppfattningar om förskolans uppgift att vara ett komplement till hemmet, medan Gars (2002) använder begreppet ”*delad vårdnad*” där gränsen för föräldraskap och förskolläraryuppgiften undersöks. Föräldrarna i Ivarson Jansson (2001) forskning anser att de kan påverka bland annat samlingsinnehållet, utflykter, barnens måltider samt påverka de grundläggande värderingarna som omsätts i praktiken. Majoriteten av förskollärarna i undersökningen ansåg att föräldrarna ska ha inflytande på verksamheten till en viss del. Förskollärarna menar att för mycket inflytande försvårar samspelet, i och med att, det blir fler viljor och åsikter att ta hänsyn till. Det belystes även att det finns olika uppfattningar om barns behov och fostran. Föräldrarnas uppfattning om ansvarsfördelningen är att förskolan bör komplettera hemmet med barnuppfostran när föräldrarna inte har möjlighet att göra det, men huvudansvaret är fortfarande föräldrarnas. Förskolan skall alltså stödja de normer och regler som de själva har i sin fostran. Inom en rad utvecklingsområden för barnen anser föräldrarna att det är de och förskollärarna som har lika stort ansvar för barnens utvecklande av kunskap. Majoriteten av föräldrarna i undersökningen anser att områden såsom sociala, motoriska och kognitiva färdigheter ska det vara en jämn ansvarsfördelning av medan områden som rör religion och samhällssyn är det främst föräldrarnas ansvarområde. Studien visar att förskolans uppdrag att vara ett komplement till hemmet möjliggörs när föräldrar och förskollärare är överens om vad det enskilda barnet har för behov. Resultatet i Gars (2002) doktorsavhandling visar att det är otydligt vems uppfattning om barnens behov som ska gälla, eftersom det inte finns en ömsesidig förståelse gällande deras behov. Dessutom finns det en förväntan från förskollärarnas sida att föräldrarna ska förändra sitt sätt att utöva sitt föräldraskap om förskollärarna anser det vara nödvändigt. Förskollärarna är dock bekymrade över att föräldrarna ska ta illa upp och se det som anstötligt mot deras föräldraskap om förskollärarna går in på det som anses vara

föräldrarnas uppgift. Dessutom finns det en risk enligt förskollärarna att föräldrarna upplever känslomässig konkurrens om barnen och blir problematiskt för förskollärarna att förhålla sig till.

2.4. Förskollärarnas uppfattning

Enligt förskollärarna i en svensk studie av Vuorinen, Sandberg, Sheridan, & Williams (2013) har förskollärarnas ålder en betydelse för hur föräldrarna ska uppfatta deras yrkeskompetens. Förskollärarna anser att föräldrarna blir trygga och bygger upp ett förtroende utefter förskollärarnas ålder och erfarenhet. Dessutom är föräldrar mer intresserade av förskollärarnas förmåga till omsorg om barnen, än av att ha en inverkan på barnens utveckling och lärande. Förskollärarna i studien får intrycket att föräldrarna kopplar begreppet lärande till skolan och förskollärarna upplever sällan att krav ställs för barnens utveckling. Ambitionen blir främst vid möten med föräldrarna att visualisera barnens lärande samt förskolans läroplan. Under studiens intervjuer betonade förskollärarna tre aspekter som är av vikt vid mötet med föräldrar: förskolans verksamhet, barns lärande och hur det enskilda barnet tillbringar sin tid i förskolan. Det kan kopplas till Ivarson Jansson (2001) studie där förskollärarna anser att en viktig faktor vid kontakt med föräldrar är hur de själva uppfattar sitt eget yrke. Synen på och inställningen till att arbetet med barnen är som en service till föräldrarna ger en större öppenhet till att ta emot föräldrars åsikter och till att ett samarbete utvecklas. Dock svarade andra förskollärare i studien att verksamheten är deras ansvar och att de vet bäst vad som bör genomföras.

3. Vetenskapsteoretisk utgångspunkt

För att uppfylla syftet i vår studie är det de språkliga utsagorna som skapas i interaktionen mellan förskollärare som är relevanta att utforska. Därför har vi valt socialkonstruktionism som vetenskapsteoretisk utgångspunkt för vår studie, eftersom det som är centralt inom socialkonstruktionismen är den språkliga interaktionen. Socialkonstruktionism ger studien en teoretisk utgångspunkt men för att närma sig det material som produceras i studien så ser vi en vinning i att närmare definiera även den metod vi kommer att angripa materialet med. I denna studie kommer materialet att bearbetas utifrån den diskursanalytiska inriktningen diskurspsykologi. Diskursanalys beskrivs av Winther Jørgensen & Phillips (2000) som en

kombination av metod och teori. Vidare menar de att olika diskursanalytiska inriktningar innefattar specifika teoretiska och metodologiska antaganden även om de har en gemensam teoretisk utgångspunkt i socialkonstruktionismen. I vår studie har vi valt att förhålla oss till diskursanalys utifrån ett diskurspsykologiskt angreppssätt. Det gör att vi i denna studie anser det relevant att presentera en redogörelse för diskursanalys i allmänhet och diskurspsykologi i synnerhet i den vetenskapsteoretiska delen. Det centrala i den diskurspsykologiska inriktningen är att undersöka hur diskurser byggs upp i interaktioner mellan människor och analysera vilka val och motiv som ligger bakom sätten att bygga upp diskurserna. Därför anser vi att detta perspektiv är mest lämpat för att få svar på studiens syfte som fokuserar på förskolläraernas tal kring föräldrasamverkan.

3.1. Socialkonstruktionism

Socialkonstruktionismen har sitt ursprung i intresset för relationen mellan språket och verkligheten. I vår studie har vi valt att utgå från den förståelse av språkets funktion som är central ur ett socialkonstruktionistiskt perspektiv. Bilden av språket som en neutral spegel av verkligheten förkastas inom socialkonstruktionismen. En bärande tanke inom denna teori är att det inte finns ett på förhand givet sätt att beskriva världen eller oss själva. Detta motiveras utifrån att det med språket inte går att beskriva en objektiv verklighet. En beskrivning av världen eller en förklaring av en företeelse innehåller mängder av språkliga möjligheter och innebär därför med nödvändighet ett antal val. De val som vi gör när vi beskriver något är präglade av våra relationer till omgivningen. Vårt sätt att beskriva ger mening till vår tillvaro och konstruerar vår sociala verklighet. En följd av denna syn på språket är att reflexivitet blir av stor betydelse. Både att reflektera över de språkliga val som vi gör men också över vår förståelse av tillvaron (Gergen, 1999). För vår studie innebär det att vi ser förskollärarna som aktiva i processen att skapa bilden av föräldrasamverkan och att de inte passivt återger en bild av hur något är. Sanningsanspråk kan utifrån detta perspektiv bara göras utifrån ett specifikt sammanhang. Tanken att texter eller språkliga utsagor i sig själv innehåller en mening förkastas och istället så menar socialkonstruktionisterna att texterna och de språkliga utsagorna ges en mening i ett socialt sammanhang (Ibid). Det innebär för vår undersökning att de uttalanden som görs av förskollärarna behöver förstås i det sammanhang som undersökningens konstruktion av data utgör.

En socialkonstruktionistisk kunskapssyn inrymmer uppfattningen att det inte finns någon objektiv kunskap. All kunskap ses som ständigt föränderligt och som något som är placerat inom en historisk och kulturell kontext (Burr, 2003). När bilden av objektiv kunskap förkastas så finns risken att all kunskap uppfattas som relativ. För att undvika detta så används begreppet diskurser. Diskurs kan förstås som en gemensam uppfattning kring en företeelse som skapas i interaktioner mellan människor i den kulturella och historiska kontext där de befinner sig (Gergen, 1999).

3.2. Diskursanalys

Med utgångspunkt i socialkonstruktionismen så har vi i denna studie valt att angripa problemområdet utifrån en diskursanalytisk ingång. Diskursanalys lägger fokus på att identifiera diskurser och genomföra analyser på dessa diskurser. Det finns ett flertal sätt att förhålla sig till diskursanalysen där både definitionen av en diskurs och sättet att analysera diskursen skiljer sig åt. Dessa tillvägagångssätt kan delas upp i tre huvudspår; diskursteori, kritisk diskursanalys och diskurspsykologi (Winther Jørgensen & Phillips 2000).

3.3. Diskurspsykologi

I vår undersökning så har vi valt att utgå från Potter & Wetherells (1987) samt Potters (1996) version av diskurspsykologi. Tillskillnad från andra diskursanalytiska perspektiv så är det inte de stora samhällsdiskurserna på makronivå som är i fokus inom diskurspsykologin, utan istället så är det de diskurser som människor konstruerar i text och tal i sociala sammanhang på mikronivå som är av intresse att utforska. För att tydliggöra denna skillnad så lyfter Potter & Wetherell begreppet tolkningsrepertoar som alternativ till diskursbegreppet när det handlar om de diskurser som skapas i de sociala interaktionerna mellan människor (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). I vår studie har vi valt att använda oss av begreppet tolkningsrepertoar för att tydliggöra att det är den förståelse av världen som skapas i det sociala mötet mellan människor som är i fokus i vår undersökning. I en undersökning som använder sig av diskurspsykologi som metod är det det som uttrycks, som anses värt att undersöka i sig själv. Det innebär att forskaren inte letar efter människors ”riktiga” åsikter, eller om beskrivningar av händelser är ”sanna”. Istället så intresserar sig forskaren för det som verkligen uttrycks. Det som undersöks är tolkningsrepertoarens sammansättning och vilken betydelse en sådan konstruktion får. Tolkningsrepertoarer kan förstås som ett återkommande

sätt att uttrycka sig kring en företeelse eller en händelse. Det som blir intressant för forskaren blir förutom att ta reda på repertoarernas funktion och användning även att klargöra vad som kan bli problematiskt som en följd av repertoarerna (Potter & Wetherell, 1987). I denna undersökning blir det av intresse att identifiera tolkningsrepertoarer som förskollärare använder kring föräldrasamverkan samt vilka möjligheter och potentiella problem som dessa repertoarer kan innebära för samspelet mellan förskollärare och föräldrar.

4. Metod, design och tillvägagångssätt

I detta avsnitt kommer att redogöras för metod, design och tillvägagångssätt, för att läsaren ska få en tydlig bild om hur vårt material har producerats.

4.1. Datainsamlingsmetod

För att vi skulle kunna svara på forskningsfrågorna valde vi att göra en kvalitativ studie med datainsamlingsmetoden fokusgruppsamtal. En kvalitativ studie innebär en forskningsstrategi där ord istället för siffror studeras och som i många fall intar en socialkonstruktionistisk utgångspunkt (Bryman, 2011). Att göra en kvalitativ studie innefattar också att forskaren väljer ett analysverktyg och ett tillvägagångssätt genom forskningsprocessen. Detta för att kunna välja vilken metod för produktion av data som går att använda, hur forskningsfrågorna ska utformas, hur analysen av data kan göras, samt hur talet ska tolkas och studeras (Fejes & Thornberg, 2015). Diskurspsykologin utsåg vi som vårt analysverktyg för att kunna bearbeta materialet och för att få ett material att analysera använde vi oss av fokusgruppsamtal som metod.

Vi fick inspirationen till att använda fokusgruppsamtal från Holmbergs (2010) användande av gruppintervjuer i kombination med diskurspsykologin. I genomförandet av gruppintervjuerna i Holmbergs studie tenderade intervjuerna till att bli ett naturligt talande och vardagliga diskussioner mellan deltagarna. I och med det valde vi att använda begreppet grupsamtal istället för gruppintervjuer då grupsamtal handlar mer om vardagligt tal där vi kan få syn på förskollärarnas förståelse för föräldrasamverkan (ibid). Därefter valde vi för att använda oss av begreppet fokusgruppsamtal. Fokusgrupper förklarar Bryman (2011) som en metod där flera personer intervjuas samtidigt utifrån en viss frågeställning. Samtalsledaren som håller i samtalen är intresserad av hur individen diskuterar frågan i grupp gemenskap, alltså hur

personerna resonerar tillsammans. För att få ta del av deltagarnas åsikter och synsätt i deras tal insåg vi att fokusgruppsmetoden kunde vara en fungerande metod på grund av den förhållandevis ostrukturerade situationen. Det gäller dessutom att personerna som talar har en viss erfarenhet om ämnet för att en diskussion ska äga rum (ibid). Samtalsledaren kan i och med det utmana och ifrågasätta deltagarna, vilket skiljer sig ifrån vanliga intervjuer. Det kan leda till att talandet tenderar till att bli mer öppna i form av diskussioner istället för intervjuform som består av den förutsägbara ordningsföljden fråga, svar, fråga. Samtalsledarens roll är just att hålla igång och föra diskussionerna vidare genom att ställa frågor som svarar på studiens forskningsfrågor. Vår studie intar en induktiv ansats vilket innebär att resultatet inte förstås utifrån en färdig teori (Bryman, 2011). Vi har alltså inte utgått ifrån någon färdig teori om föräldrasamverkan, för att ha en förståelse om vad föräldrasamverkan innebär, däremot har vi använt oss av teorier om språket för att kunna analysera materialet som producerats.

4.2. Urval

Inför genomförandet av fokusgruppsamtalen tog vi kontakt med tre förskolor och förklarade i korta drag studiens syfte samt efterfrågade 3-4 förskollärare som skulle kunna delta i talandet. De förskolor som vi tog kontakt med gjordes efter ett bekvämlighetsurval (Bryman, 2011). Vi har tidigare under utbildningen varit i kontakt med dessa förskolor och har någon slags relation till personalen. Utifrån skrivningen i läroplanen om förskollärarnas ansvar att ge föräldrarna möjligheter till delaktighet och inflytande i verksamheten gjorde vi ett målinriktat urval med att välja yrkesgruppen förskollärare. Det vill säga att vi valde personer som kunde delta i talandet som var relevanta för syftet och forskningsfrågorna (Bryman, 2011). Potter & Wetherell (1987) stödjer att urvalets storlek bör vara begränsat inom diskurspsykologi på grund av den djupgående analys som materialet måste genomgå. I och med det valde vi tre förskollärare från olika avdelningar på de tre förskolorna, totalt åtta förskollärare och en förskollärostudent, för att begränsa vårt urval för att bli för stort. Vi ansåg att förskollärostudenten kunde bidra med sin förståelse och syn på föräldrasamverkan utifrån de erfarenheter studenter har tillägnats sig under sina VFU (verksamhetsförlagd utbildning) perioder. Förskollärostudenten var inte så aktiv i jämförelse med förskollärarna, men bidrog till talandet med sina synpunkter. Urvalet av förskollärare i specifika drag, till exempel

gällande hur länge de har arbetat som förskollärare, var inget vi ansåg som betydelsefullt då det är ett språkligt fokus som är centralt inom diskurspsykologi. Innebörden av detta är att det var vad personerna sade som var av intresse snarare än personerna som talade. En följd av detta blev för att finna för studien tillräckligt med intressanta språkliga mönster så behövdes inte ett stort antal personer. Eftersom det som är mest betydelsefullt inom diskurspsykologin är inte urvalet i sig utan att ge en klar bild av materialet som analyseras och hur detta material kommer till (Potter & Wetherell, 1987).

4.3. Genomförande

Genomförandet av fokusgruppsamtalen skedde på de tre förskolorna, i rum som ingen utomstående hade tillträde till vid tillfället. Vilken tidpunkt talandet skulle ske, kom vi överens med förskollärarna på respektive förskola. På en förskola lappade vi ihop en tid genom att höra med var och en av förskollärarna om tiden var möjlig. På de andra två förskolorna fick en representant förskollärare höra med sina kollegor om en passande tid. Inledande började vi med att ge varje deltagare en samtyckesblankett, där de fick information om studien, upplägget av densamme, dokumentationen i form av filmning och att vi utgår utifrån vetenskapsrådets forskningsetiska principer (2011). För att kunna delta fick förskollärarna skriva under och samtycka till upplägget för talandet. Utöver informationen i samtyckesblanketten förklarade vi hur våra roller skulle utformas, att en av oss forskare skulle agera som samtalsledare och den andre som filmare. Vi förklarade att samtalsledaren skulle ställa sex diskussionsfrågor som diskussionerna skulle utgå från medan den andre forskaren skulle filma talandet och inte vara involverad i talet. Vi informerade också om att talandet skulle komma att vara i 30 minuter och att därefter skulle vi två forskare analysera talet. Under fokusgruppsamtalet talade deltagarna och förde resonemang medan de svarade på diskussionsfrågorna. Samtalsledaren ställde tillägsfrågor under vissa diskussionsfrågor, då samtalsledaren ansåg att talet behövdes fördjupas. De sex huvudfrågorna var:

Varför ska föräldrar få möjlighet att vara med och påverka förskolans verksamhet?

Vilka möjligheter till delaktighet och inflytande ger ni föräldrarna?

Hur tycker ni att föräldrarna använder de möjligheter som ni ger dem?

Vem tycker ni har ansvar för föräldrars delaktighet och inflytande?

Vilket ansvar har föräldrarna för sin delaktighet och sitt inflytande?

Vilket ansvar har ni för att föräldrarna använder de möjligheter som ni ger dem?

4.4. Forskningsetiska principer

I samtyckesblanketten informerades vi om vad fokusgruppsamtal innebär, vilket ämne som de kommer diskutera utifrån samt vilka villkor för deras deltagande som gäller. Vi informerades också om att materialet skulle publiceras i ett examensarbete, vilket förskollärarna som medverkar kan ta del av om så önskas. Denna typ av information är i enlighet med Vetenskapsrådets (2011) så kallade informationskravet och visar tydligt på nödvändigheten av att informera deltagarna om deras medverkan och vilka villkor som är nödvändiga för att materialet i studien skall kunna användas. För att vi skulle kunna dokumentera fokusgruppsamtalen med hjälp av filmning var förskollärarnas medbestämmande nödvändigt vilket grundar sig i samtyckeskravet (ibid). Deltagarna blev informerades om att materialet kommer förstöras efter analysprocessen samt att materialet endast kommer användas till vår aktuella studie. Detta för att förskollärarna ska veta att innehållet inte kommer spridas vidare för annat bruk, vilket uppfyller nyttandekravet (ibid). Forskarna ska även säkerställa att inga personuppgifter framställs i konfidentialitetskravet (ibid) och under framskrivningsprocessen av resultat och analys har deltagarna och förskolorna i studien fått fiktiva namn för att ingen ska kunna identifieras. Våra tankar om platsen för talandet var att det skulle ske på en avskild plats där ingen utomstående skulle kunna lyssna eller delta i diskussionen. Detta för att de skulle ha ett eget bestämmande om sitt medverkande både under och efter studien. Likaså säger samtyckeskravet regel tre (ibid) att deltagarna har rättigheter att avbryta sitt deltagande när som helst.

4.5. Dokumentation

Filmningen av talandet gjordes med hjälp av en mobiltelefon och materialet från alla tre fokusgruppsamtalen fördes över till en extern hårddisk. Filmerna på mobiltelefonen raderades därefter. Anledningen till att vi valde att filma var att vi skulle kunna urskilja vem det var som verkligen talade, speciellt när deltagarna talade samtidigt var det svårt att uppfatta vem av personerna det var. Bjørndal (2005) menar att filminspelning har två tydliga fördelar. Det bevarar ett ögonblick som annars går förlorat och bevarar mångfalden av detaljer. Om

filmning inte skulle bli möjligt hade vi innan genomförandet beaktat alternativet att fråga deltagarna om tillåtelse till att spela in diskussionerna med ljudinspelning. Vi tittade inte på kroppspråket utan det som var främst i intresse var vad deltagarna sade, men filmning gav oss möjligheten till att kunna både höra vad som har sagt och se vem det var som talade.

4.6. Transkribering och bearbetning

Filmmaterialet transkriberades sedan till text. I transkriberingen skrev vi ut deltagarna som *intervju 1,2* och *3* och forskaren fick benämningen *forskaren*. Enligt Holmberg (2010) är det nödvändigt att göra avvägningar över hur detaljerad transkriptionen ska vara, för att lämplig information ska framgå. Varje ord som vi uppfattade skrevs ut och bildade en text. Ord som avbrutits eller upprepats skrevs även ner samt ljud som exempelvis *mh* och *ah* skrevs ut. Eftersom diskurspsykologin är analysverktyget i studien är det av vikt att verkligen skriva ut varje ord för att kunna studera deltagarnas val av ord, likaså ordens betydelse för de tolkningsrepertoarer som framträder i samtalen (Potter & Wetherells, 1987). När det förekom pauser i talet skrevs det ut med tre punkter. För en mer sammanhängande text har kommatecken och punkter placeras ut efter deltagarnas meningsbyggnad. Ord som betonades tydligt i talet skrevs ut med versala bokstäver för att göra det tydligt vilka ord som deltagarna valde att betona i samtalet. Dessa val av detaljerade utskrivningar är viktiga för att kunna analysera ett material från ett samtal (Bryman, 2011). Likaså anser Potter & Wetherells (1987) att forskaren ska lägga ner tid på transkriberingen, eftersom diskurspsykologin kräver att det som verkligen uttrycks i det sammanhang som deltagarna befinner sig i skrivs ut. Analysen av materialet kan sägas började redan under gruppsamtalen då de språkliga uttalandena gjordes. Därefter bearbetade vi det transkriberade materialet genom att läsa igenom det ett flertal gånger. Vi sorterade ut material som visserligen var intressanta men som inte passade ihop med vårt syfte. Därefter gjordes en ny genomläsning och sökande efter mönster påbörjades. Vi kodade materialet utifrån de mönster och det innehållet som vi identifierade i materialet. Kodning kan beskrivas som ett förstadium till analysen där data delas upp i hanterbara bitar vilket skapar förutsättningar för en genomgående analys (Potter & Wetherell, 1987). I vårt kodade material började vi nu se att det framträdde tre olika sätt att tala kring föräldrasamverkan. För att minska materialets omfång och lyfta fram kärnan i de olika sätten att prata kring föräldrasamverkan så plockade vi bort ytterligare material efter

ytterligare genomläsning av materialet. Efter en sista genomläsning valde vi ut de uttalanden som vi ansåg representera de tre olika sätten att tala om föräldrasamverkan som vi framöver benämner som tolkningsrepertoarer.

4.7. Analysverktyg

Det finns ett flertal analysverktyg som kan bli aktuella i en studie som använder sig av diskurspsykologi som metod (Potter & Wetherell, 1987; Potter 1996; Holmberg 2010). Vi valde i vår studie att använda oss av de analysverktyg som vi ansåg var mest anpassade till studiens syfte. För att få en möjlighet att nå en djupare förståelse kring de uttalanden som förskollärarna gjorde inom diskursen föräldrasamverkan så använde vi oss av analysverktyg som gav oss möjlighet att analysera de teman som uppstår i diskursen kring föräldrasamverkan och hur dessa varierar nämligen *variation och konstruktion*. Eftersom ett grundantagande inom diskurspsykologin är att det finns många olika sätt att beskriva situationer och företeelser så blir de olika sätten att beskriva och dess konstruktion ett fruktbart föremål för analys. Vi ansåg oss även hjälpta av analysverktyget *funktion och effekt* i vår strävan om att nå en fördjupad förståelse kring de uttalanden som gjordes.

Analysverktyget används genom att forskaren ställer hypoteser kring funktioner och effekter av de uttalanden som görs samt vilken betydelse de får för den förståelse som skapas i den aktuella diskursen (Holmberg, 2010). Det som är av särskilt intresse för vår studie är retoriken som används av förskollärarna. Därför valde vi ett flertal analysverktyg som behandlar den retoriska uppbygganden av förskollärarnas utsagor. Här syftar vi till Potters (1996) definition om en vidare förståelse av *retorik* där fokus i första hand inte ligger på ett sätt att övertala, utan snarare hur en beskrivning är uppbyggd för att framstå som trovärdig och motståndskraftig mot andra sätt att förstå det som beskrivs. Potter menar för att få syn på den retorik som används i en beskrivning så kan frågan om *vad som står på spel* vara till hjälp. Vidare lyfter Potter tre retoriska analysverktyg som vi ansåg vara till hjälp i att skapa en större förståelse av den retoriska uppbyggnad som används i förskollärarnas uttalanden. Dessa tre analysverktyg benämns som *anspråk, kategorikvalificering och footing*. *Anspråk* bygger på föreställningen om att trovärdigheten i ett uttalande kan påverkas negativt av att den person eller grupp som gör uttalandet har ett egenintresse i det som uttrycks. Det medför att det blir av intresse att analysera hur ett uttalande byggs upp retoriskt för att undvika att uttalandets

trovärdighet ifrågasätts utifrån egenintresse. *Kategorikvalificering* handlar i Potters beskrivning om hur kategorier av människor tillskrivs en specifik förväntad kunskap vilket medför att deras uttalanden blir trovärdiga genom den kategori de tillhör utan att de behöver redogöra för den kunskapen de innehar. Genom att konstruera sådana kategorier så kan grupper av människor framstå som kvalificerade att uttala sig inom en viss kontext utan att behöva argumentera för de uttalande som görs. Ett uttalandes trovärdighet kan då stärkas och blir svårare att ifrågasätta genom att det framställs som uttalandet gjort av någon eller några som kan förväntas ha kunskap inom denna kontext. Utifrån detta verktyg blir vår analys inriktad på hur den retoriska uppbyggnaden av kategorikvalificeringen ser ut. *Footing* kan förstås som det avstånd som skapas mellan det som uttrycks och talaren (Potter, 1996). Avstånden mellan talaren och det som uttrycks är av betydelse för hur ett uttalande kan förstås. Ett långt avstånd mellan den som talar och det som uttrycks kan skapas för att uttalandet ska upplevas som neutralt och få det att framstå som trovärdig fakta. I motsats till detta så kan ett uttalande med mindre avstånd mellan talaren och det som uttrycks upplevs som en personlig åsikt eller något som talaren tycker. I vår analys som genomfördes med hjälp av detta verktyg riktades uppmärksamhet på hur detta avstånd användes för att påverka hur de uttalande som gjordes skulle förstås. Potter menar att uttalanden kan vara handlingsorienterade och specifika retoriska formuleringar kan användas för att övertyga mottagaren om betydelsen av de uttalande som görs. *Extremisering* kan användas för att stärka betydelsen av ett uttalande och i motsats till detta så kan *förminskning* användas för att minska betydelsen av ett uttalande. Dessa två verktyg har vi använt i vår analys för att synliggöra hur förskollärarna med hjälp av retoriska formuleringar stärkt eller minskat betydelsen av sina uttalanden.

5. Resultat & Analys

Utifrån analysen av materialet har vi identifierat tre tolkningsrepertoarer kring föräldrasamverkan som vi har funnit vara av särskilt intresse för vår undersökning. Dessa tolkningsrepertoarer är föräldrasamverkan som en resurs, föräldrasamverkan som en service och föräldrasamverkan som utbildning. Föräldrasamverkan som en resurs är av intresse eftersom det kan förstås som att föräldrarna beskrivs som dels en del av resurserna i det pedagogiska arbetet i förskolan men också som en tillgång för verksamheten i stort.

Föräldrasamverkan som en service kan sägas beskriva en annorlunda syn på föräldrarnas roll i förskolan med fokus på omsorg snarare än på pedagogik. Denna tolkningsrepertoar tar sin utgångspunkt i hur förskollärarna beskriver föräldrarnas önskemål på verksamheten.

Föräldrasamverkan som utbildning kan förstås som att förskollärarna beskriver att samverkan med föräldrarna handlar om att utbilda föräldrarna om förskolans verksamhet. Förskollärarna och föräldrarna beskrivs då hamna i vad som kan förstås som en lärar-elev relation.

5.1. Föräldrasamverkan som en resurs

Tolkningsrepertoaren föräldrasamverkan som en resurs byggs upp kring hur förskollärarna beskriver föräldrarna som en tillgång för verksamheten. Den innehåller både beskrivningar av föräldrarna som en pedagogisk resurs och föräldrarna som en resurs när det gäller mer praktiska saker som att ta med saker till tema-arbetet. Utsagorna innehåller både beskrivningar av hur förskollärarna ser på hur föräldrasamverkan redan fungerar som en resurs men också beskrivningar av hur föräldrasamverkan skulle kunna vara en möjlig resurs. Genom att beskriva föräldrar som en resurs så kan det förstås som att relationen mellan föräldrar och förskollärare blir likvärdig där båda parterna arbetar mot samma mål, nämligen att förbättra verksamheten i förskolan.

5.1.1. Citat 1

Sara: Det är deras barn ju så det är ju deras lärande. Och sen att de har dom sen. Alltså det är ju deras. På deras fritid. Så att dom kan tala om det vi gör här också. Ja

Lea: Det är ju de som känner sina barn bäst.

Maria: Och kan vi få hjälp av dom som vet vad barnen är intresserade av och det här funkar bra på dom. Så är det ju ett stöd för oss.

Sara: Och också att föräldrarna visar ett intresse också. Det är ju bra för barnen att se det också. Att föräldrarna är intresserade av vad de gör på dagarna här.

Maria: Om föräldrarna intresserar sig för vad barnen gör också så känner barnen sig, att det är viktigt det de gör här.

Sara: Man känner glädje.

Maria: Man känner glädje ja.

Sara: Om någon är intresserad man blir lite stark i sig själv lite mer. Det jag har gjort ser andra.

Maria: Och vill göra, prova mer, lära sig mer kanske.

Sara: Det märker man när man talar här med barnen att de blir jättegglada och vill berätta mer, ”det här kan jag nu och nu vill jag gå vidare i mitt utvecklande”. Alltså man ser ju det. Intresset där. Klart är föräldrarna då också delaktiga med det hemma. Blir det ju ännu mer. Det tror jag är jätteviktigt.

Saras uttalande kan förstås som att hon lyfter fram att barnen är föräldrarnas ansvar i första hand genom att välja att uttrycka det som att *det är deras barn*. När Sara beskriver tiden som barnen har med föräldrarna använder hon ordet *fritid* genom att välja ett ord som står i motsats till ordet arbete så kan det förstås som att hon konstruerar tiden på förskolan som barnens arbetstid. Funktionen av detta uttalande kan förstås som att tiden på förskolan lyfts fram som betydelsefull på bekostnad av barnens tid i hemmet. Denna bild kan sägas förstärkas av de uttalande som Maria och Sara gör, *så att dom kan tala om det vi gör här också och så är det ju ett stöd för oss*. Genom att skilja på betydelsen av tiden på förskolan och hemmet så blir det också möjligt att skapa hemmet som en resurs till förskolan. Genom valen av orden *vi* och *dom* så blir det möjligt att kategorisera föräldrar och förskollärare som två grupper som kan tillskrivas skilda kunskaper i de uttalanden som görs. Föräldrarna konstrueras som en resurs för förskolans verksamhet genom att de känner sina barn bäst samt har kunskap om deras intresse. Denna kunskap beskrivs som en tillgång för den verksamhet som bedrivs i förskolan. Både Maria och Saras uttalande görs utan att knytas till någon definierad talare vilket kan förstås som att de vill ge bilden av att det som uttalas är något som kan tas förgivet. Det kan förstås som ett försök att öka trovärdigheten i bilden av hemmet och föräldrarna som resurs till förskolan. Genom att det inte definieras vem som anser att hemmet och föräldrarna kan vara en resurs till förskolan blir det också svårt att ifrågasätta uttalandet utifrån att det skulle finnas någon egenvinning i denna beskrivning. Föräldrarnas intresse för verksamheten framställs som något som kan ha betydelse för barnens inställning till förskolan. De positiva följderna av föräldrarnas intresse som förskolläraren argumenterar för är att *man blir lite stark*

i sig själv och att barnen blir *jättegglada* över intresset. Genom retoriken kring de olika positiva följderna så framställs de som olika viktiga då extremiseringen *jätte* används om glädjen över intresset och den motsatta extremiseringen *lite* används om styrkan i sig själv. Glädjen konstrueras också av förskolläraren som en drivande kraft i barnens utveckling då följden av glädjen beskrivs som att den väcker en önskan hos barnet om att utvecklas. Föräldrarnas intresse blir då betydelsefullt genom att intresset väcker glädjen som i sin tur driver barnens vilja att utvecklas. Sara använder sig av extremisering *jätte* när hon beskriver betydelsen av att föräldrars intresse för vad barnen gör på förskolan fortsätter när de kommer hem. Det kan förstås som att hon här verkligen vill betona vikten av föräldrars intresse. Uttalande knyts här också till henne själv genom att hon använder uttrycket *jag tror* vilket kan tolkas som detta är ett uttalande som reflekterar hennes personliga åsikt.

5.1.2. Citat 2

Rut: Och dom vill ju gärna veta vad vi gör. För att dom ska kunna prata med barnen när de väl kommer hem. Just att ha den dialogen. För annars så blir det oftast "Vad har du gjort idag? Lekt?" Alltså det blir inte mycket. Alltså de kan inte få så stor dialog. Å då är det jätteviktigt att vi involverar föräldrarna och berättar vad vi har gjort idag. Så att de kan fortsätta. För det blir ett fortsatt lärande när föräldrarna också kan diskutera med barnen hemma. Att det inte glöms bort.

Rut använder *dom* i sin beskrivning av föräldrarna, det kan förstås som att hon gör ett uttalande om hela kategorien föräldrar. Hon beskriver att *dom gärna vill veta*, vilket kan förstås som att hon vill ge bilden av att förskollärare innehar en kunskap som är åtråvärd för föräldrarna. Funktionen av att framställa föräldrarnas intresse på detta sätt kan vara att visa på att det finns bra förutsättningar för föräldrasamverkan på Ruts förskola. Intresset för verksamheten grundar sig enligt Ruts förklaring på att föräldrar vill kunna prata med sina barn hemma. Det kan tolkas som att föräldrarna ser på kunskap om förskolans verksamhet som ett sätt att möjliggöra dialog med sina barn. Rut menar att denna dialog leder till ett fortsatt lärande. Genom att uttrycka sig på detta sätt kan det förstås som att Rut konstruerar föräldrarna som en resurs för förskolans verksamhet eftersom föräldrarnas dialog med barnen leder till ett fortsatt lärande. Dessutom innehåller konstruktionen bilden av att denna form av samverkan är önskvärd av både föräldrar och förskollärare då Rut lyfter att föräldrar har en

avsikt med sitt intresse för förskolans verksamhet för att möjliggöra dialog med barnen. Från förskollärarens sida beskrivs samverkan som önskvärd utifrån det fortsatta lärande som uppstår och att den verksamhet som förskolan erbjuder tas tillvara på.

5.1.3. Citat 3

Rut: Vid utvecklingssamtal och försöka få dom involverade alltså att dom kanske i projektet försöker få hit om vi har något speciellt. Att kläder till exempel har vi haft ju utklädningskläder att dom kan ta med sig och känna sig involverade i det.

Magdalena: För jag är med, jag har ett barn på Rymdens förskola. Där är jag med i den. Föräldrasamverkan såå. Jaa den heter någonting. Där är föräldrar jätteaktiva. Alltså de är. De är bara två gånger per termin som man blir kallad på kvällstid så går man på ett möte så får man ju veta. Det tycker jag är jätte... Vad man kan bidra med. Och så får man då skriva ut och leverera vidare till sin avdelning då, sitt barns avdelning. Men man blir... lite grillkvällar. Också sådana praktiska grejer att man med deras tema att det kan jag fixa, eller det vet jag någon som kan fixa eller att man... Så det tycker jag har man en fungerande sån. Så är det nog.

Rut beskriver ett sätt att involvera föräldrar som kan förstås som att föräldrar konstrueras som en resurs på en praktisk nivå. Effekten av att i uttalandet förlägga föräldrarnas möjlighet till att bli involverade i verksamheten på det praktiska området kan vara att det framstår som om det är bara på detta område som föräldrasamverkan är önskvärd. Det kan också tolkas som att Rut framställer det som att föräldrasamverkan enbart ska ske på förskolans önskemål då hon väljer att lyfta fram föräldrasamverkan i samband med att *vi har något speciellt*.

Magdalena beskriver föräldrasamverkan utifrån sin egen föräldraroll. Genom att beskriva föräldrasamverkan utifrån så knyts uttalanden tydligt till Magdalena själv. Anledningen till att Magdalena väljer att prata om föräldrasamverkan på ett sätt som är tydligt knutet till sig själv kan förstås som att hon vill bli förknippad med den positiva bild av föräldrasamverkan som ges i uttalandet. I Magdalenas uttalande så kan det förstås som hon har ett egenintresse av att framställa den föräldrasamverkan som hon själv deltar i som positiv vilket gör att det går att ifrågasätta trovärdigheten i uttalandet. Föräldrarna konstrueras i Magdalenas uttalande som en

betydelsefull resurs för förskolan inom det praktiska området. Även i Magdalenas uttalande framställs föräldrasamverkan som något som sker på förskolans önskemål då hon väljer att använda uttryck som *man blir kallad* och *får man veta vad man kan bidra med*. Magdalena väljer att framställa rollen, hon som förälder har i föräldrasamverkan som begränsad till det praktiska området trots att hon som förskollärare besitter pedagogiska kunskaper. Det kan förstås som en förstärkning av bilden av att föräldrasamverkan bör hållas inom det praktiska området.

5.1.4. Citat 4

Sara: För har man ett speciellt tema så kan man ändå fråga föräldrarna. Vad tycker ni vi kan få in här? Kan ni hjälpa oss med lite idéer? Lite inspiration kanske.

Maria: Få deras åsikter.

Sara: Ställa lite frågor till dem som vi har gjort ibland. Vi har ställt frågor till föräldrarna. Att det här jobbar vi med. Vad säger barnen hemma? Vad är dom intresserad av? Då kanske man kan ta in det. Då är det ju ändå lite delaktiga i processen.

Sara beskriver att föräldrar kan tillfrågas när det gäller tema-arbetet. Det kan förstås som att hon konstruerar föräldrar som en resurs när det gäller det tematiska arbetet på förskolan. Denna konstruktion framställs dock som mindre betydelsefull genom att Saras använder sig av förminskande uttryck som *ändå fråga*, *lite idéer* och *lite inspiration kanske*. I det första uttalandet om att föräldrar kan tillfrågas, använder Sara uttrycket *man* vilket kan förstås som att Sara skapar ett visst avstånd till de uttalanden som görs. Det medför att hennes uttalanden kan upplevas som faktabeskrivning av vad som kan göras. När hon senare återkommer till att prata om att fråga föräldrar använder hon sig av *vi* och beskriver det som något som de gjort. I detta uttalande knyter Sara uttalandet till *vi* vilket i detta sammanhang kan förstås som att hon talar för arbetslaget. Anledningen till att hon i det andra uttalandet väljer att knyta uttalandet till hennes arbetslag kan ses som att hon vill knyta vad som kan förstås som en positiv bild av hur arbetet med föräldrasamverkan till hennes arbetslag. Dock använder hon sig även i det andra uttalandet om frågor till föräldrarna av förminskande uttryck som *gjort ibland* och *ändå lite delaktiga* vilket gör att uttalandet förstås som mindre betydelsefullt. Den genomgående retoriska förminskningen i konstruktionen kring föräldrar som resurs i förskolans tema-arbete

kan förstås som att Sara uttrycker en osäkerhet kring denna form av föräldrasamverkan. Hennes sätt att knyta detta arbetssätt till sitt arbetslag kan dock förstås som att hon ändå uttrycker en positiv bild av denna forma av föräldrasamverkan om än med viss osäkerhet.

5.2. Föräldrasamverkan som en service

Föräldrasamverkan som en service innehåller beskrivningar av kontakter med föräldrarna som en tjänst som förskollärarna utför. Denna tjänst beskrivs som en självklar del av verksamheten då förskollärarna menar att det är en del av deras yrke men det finns också uttalande av förskollärarna som kan förstås som att de beskriver att föräldrarna fokuserar enbart på servicedelen av yrket på bekostnad av pedagogiken.

5.2.1. Citat 5

Magdalena: Men det är ju deras barn det handlar om sen så det är ju jättesvårt de ser ju inte liksom helheten. Dom kan inte läroplanen. Dom kan inte styrdokumentet. Dom kan inte hela verkligheten. Men det är klart att man alltid som förälder ska få, få liksom tala om eller komma med synpunkter vad de tycker är det viktiga. Det måste man ju få och ifrågasätta och sådär.

I Magdalenas uttalande tillskrivs förskollärarna rätten att ensamma bestämma över den pedagogiska verksamheten genom att föräldrarna kategoriseras som okunniga om läroplanen, förskolans verksamhet och *hela verkligheten*. Magdalena använder sig här av vad som kan förstås som en motsatt kategorikvalificering. Istället för att tillskriva gruppen föräldrar kunskap så tillskriver hon dem en okunskap vilket medför att deras rätt att uttala sig i kontexten förskolan blir ifrågasatt. Genom att använda uttrycket *hela verkligheten* så skapas en bild av förskolans verksamhet som tydligt avskild från den verklighet som utgörs av hemmet vilket medför att kunskap som förvärvats i hemmet inte självklart kan överföras till förskolans verksamhet. Föräldrarnas kunskap framställs av Magdalena som svår att ta tillvara på. Hon använder sig av extremiseringen *jättesvår* för att förtydliga denna svårighet. Magdalena lyfter i kontrast till detta att föräldrarna *alltid* ska få framföra sin åsikt om verksamheten i förskolan. Genom att använda sig av extremiseringen *alltid* så förstärker hon betydelse av uttalandet kring föräldrars rätt att framföra sin åsikt. Funktionen av att förstärka betydelse av uttalandet kring föräldrars åsikt kan förstås som att Magdalena vill öppna upp en möjlighet för föräldrar att vara delaktiga som en motbild till den svårighet hon tidigare målade

upp. Det kan förstås som att Magdalena lyfter fram att föräldrarna har rätt att framföra sina åsikter oavsett vilka kunskaper som de innehar. Genom att använda sig av uttrycket *det måste man ju få* när hon beskriver föräldrar rätt att ifrågasätta verksamheten så kan det förstås som att föräldrars delaktighet här konstrueras som en förälders rättighet. Det kan tolkas som att Magdalena här ger bilden av rätten att framföra sina åsikter om verksamheten och ifrågasätta densamma liknas vid en kunds rätt att utvärdera sin service. Den bild kan sägas bli förstärkt av att föräldrarnas önskemål om hur verksamheten ska fungera beskrivs som grundade i personliga önskemål *vad de tycker är det viktiga* och beskrivs som grundat i ett tyckande.

5.2.2. Citat 6

Rut: Jag tycker dom har stort ansvar också. Att vara delaktig i sitt barns utveckling och lärande. Att det är inte bara vi som ska stå liksom nästan som och propagera. Nu är det såhär och såhär. Utan dom ska också ta sitt ansvar och vara intresserade av vad som sker i verksamheten. Det är inte bara vi som ska curla och serva. Liksom föräldrarna. Att här detta har vi gjort idag. Utan fråga gärna oss också. För att ibland missar man det och berätta vad man har gjort idag. Så gärna... dom ska vara mer intresserade och vilja veta. De känner jag vissa föräldrar bryr sig inte liksom de bara. "Har du bajsat idag, har hon ätit idag? Inte vad har ni gjort eller har hon liksom lärt sig något idag är det något spännande som har hänt. Utan det är mer fokus på måltider.

Rut använder sig av *jag* när hon första gången tar upp föräldrarnas ansvar och skapar ett litet avstånd mellan uttalandet och sig själv. Det kan förstås som att hon ger uttryck för en personlig åsikt gällande föräldrars ansvar. Hon tar upp föräldrars ansvar igen och säger att *dom ska* men denna gång så klargör inte vems åsikt det är. Genom att denna gång inte tillskriva åsikten till någon så kan Rut ge en bild av att det är en allmänt accepterad åsikt som kan vara svår att ifrågasätta. Ansvaret för delaktigheten kopplar Rut ihop med barnens lärande och utveckling. Rut uttalande kring att *vi* som förskollärare behöver *propagera* och *curla och serva* kan förstås som att hon uttrycker en stark frustration över hur samverkan med föräldrar fungerar. Hon fortsätter med att uttrycka *dom ska också* vilket kan förstås som att hon uttrycker ett missnöje med hur föräldrarna sköter sin del av samspelet. Genom att detta uttalande, kring föräldrarnas förväntade intresse och ansvar, inte har en tydlig avsändare så framstår det som ett fakta uttalande snarare än en åsikt. Det kan förstås som ett sätt för Rut att

öka uttalandets trovärdighet. Det som föräldrarna förväntas vara intresserade av beskrivs som verksamheten men längre fram i uttalandet så uttrycker att Rut att *vissa föräldrar bryr sig inte*. Hon motiverar det genom att dessa föräldrar ställer frågor som berör om barnen *bajsat* och *ätit* och inte om *vad de har gjort* eller *lärt sig något*. Dessa uttalanden kan förstås som att Rut konstruerar en del av verksamheten som mer betydelsefull än den andra. Lärandet och de aktiviteter som barnen gjort under dagen lyfts fram som mer betydelsefullt än omsorgsbiten som handlar om vad barnen *ätit och bajsat*. Föräldrarna förväntas i denna konstruktion vara intresserade av lärande och aktiviteter för att de ska beskrivas som att de bryr sig. Det kan förstås som att denna konstruktion är ytterligare ett uttryck för att Ruts frustration över att samverka med föräldrarna inte ser ut som hon önskar. Hennes beskrivning av att vissa föräldrar inte *bryr sig* kan förstås som ett sätt att uttrycka att föräldrarna inte ser på förskolans verksamhet på det sättet som hon hade önskat. Föräldrarnas intresse beskrivs som fokuserat på omsorgsdelen snarare än på lärandet. Rut använder sig av extremiseringen *bryr sig inte* för att förstärka bilden av ointresse för den delen av verksamheten som beskrivs handla om lärande.

5.2.3. Citat 7

Eva: Ja det har vi pratat lite om just inskolning, när vi inskolar ett åringarna, man kanske skulle utveckla själva det samtalet lite mer. För att... prata mer om barnets miljö hemma också, för man pratar mycket om hur det har varit här, om de varit ledsna vid lämning å allt sånt där, men kanske mer pratar om... om hemma å hur barnet är där å hur... hur föräldrarna vill bli bemötta å hur dem vill att vi ska ta emot deras barn.

Rakel: Det ser väldigt olika ut, liksom så många olika familjer. Den ena vill det, den andre vill det å så ska man mötas nånstans på mitten.

Ester: Å den vill att barnet ska ha mycket kläder på sig ute å den vill inte att den ska ha det, så gör man å så blir det fel å sådär. Så man kanske ska, redan från början sådär kartlägga vissa saker lite mer, än vad vi gör.

Eva beskriver funderingar kring att undersöka vilka önskemål som föräldrar har kring bemötande. Rakel fortsätter på samma spår när hon talar om olika önskemål från olika

familjer och får medhåll av Ester som ger uttryck för liknande uppfattning. Det kan ses som att föräldrarna i dessa uttalanden konstrueras som kunder som tar del av den service som förskolan tillhanda håller. I förskollärarnas beskrivningar kategoriseras föräldrar som en grupp som har många olika önskemål på verksamheten och förskollärarna som en grupp som ska tillgodose dessa behov. Ester uttrycker vad som kan förstås som förminskningar genom användandet av uttrycken *man kanske ska* och *lite mer än vad vi gör*. Det kan förstås som att Ester ger sitt uttalande en minskad betydelse vilket kan tolkas som ett sätt att uttrycka en tveksamhet kring att förskollärarna ska undersöka vilka önskemål som föräldrarna har.

5.3. Föräldrasamverkan som utbildning

Föräldrasamverkan som utbildning bygger på utsagor som ger en bild av att föräldrarna saknar tillräcklig kunskap om förskolans verksamhet. Förskollärarna uttalanden kan inom denna tolkningsrepertoar förstås som att syftet med föräldrasamverkan är att ge föräldrarna en bättre kunskap om förskolans verksamhet vilket förskollärarna menar skulle leda till flera positiva effekter som ökat engagemang och större förståelse för det arbete som pågår i förskolan.

5.3.1. Citat 8

Rut: *Vid inskolningar och så, så är det viktigt att få in föräldrarna i verksamheten. Lite så, så de har förståelse för vad vi gör. Hur barn utvecklas och så. För vi har ju läroplanen som vi måste utgå ifrån. Och det är många föräldrar som inte ens vet vad läroplanen är för någonting. Just få med dem och inse att detta är en skolform också.*

Inskolningen i förskolans verksamhet kan i Ruts beskrivning förstås som att den innefattar även föräldrar. Funktionen av denna utsaga kan vara att betona att även föräldrarna behöver lära sig hur förskolans verksamhet fungerar och få förståelse för verksamheten som bedrivs. Rut beskrivning av läroplanen som utgångspunkt för verksamheten kan förstås som ett sätt konstruerar kunskap om läroplanen som en förutsättning för att påverka verksamheten i förskolan. I uttalande som följer efter konstruktionen av läroplanens betydelse så påpekar Rut att *föräldrar* inte känner till läroplanen. Det kan tolkas som att Rut kategoriserar föräldragruppen som huvudsakligen okunniga om läroplanen. Genom att använda sig av extremiseringarna *många föräldrar* och *inte ens* så ges uttalande en större betydelse och problemet med att föräldrarna inte känner till läroplanen betonas. Beskrivningen av

föräldrarna knyts inte till någon specifik vilket kan förstås som ett försök att öka trovärdigheten genom att framställningen då kan upplevas som fakta. Rut sätt att uttrycka sig om föräldragruppen på detta sätt kan fungera som en förklaring till varför det kan vara svårt för föräldrar att påverka verksamheten i förskolan, då de inte känner till läroplanen som verksamheten förväntas utgå ifrån. Denna problematik kan det förstås som att Rut själv erbjuder en lösning på genom att hon återigen tar upp behovet att *få med* föräldrarna och ge dem insikt om verksamheten i förskolan. Det kan tolkas som att Rut konstruerar en bild av att föräldrasamverkan behöver ske i form av utbildning av föräldrarna eftersom kunskap om läroplanen beskrivs som en förutsättning för delaktighet i förskolans verksamhet.

5.3.2. Citat 9

Rut: Men jag tror att större förståelse skapar nog ett större engagemang också, kan jag känna från föräldrarna för att... man märker det om man förklarar varför vi har gjort grejer att "oj, jaha det visste jag inte" liksom...

Magdalena: ... att dom blir intresserade.

Rut: ... att dom blir intresserade. Så jag tror det handlar lite om det att skapa liksom en större förståelse.

Föräldrarnas förståelse kopplas samman med intresse för verksamheten. Föräldrarnas intresse framställs vara beroende av den förståelse som förskolläraren kan ge genom sina förklaringar. Det argumenteras för att engagemang och intresse kan skapas genom en *större förståelse*. Funktionen av en sådan beskrivning kan vara att visa på att föräldrarna behöver få hjälp med att förstå förskolans värld. Rut lyfter att när *man förklarar varför vi har gjort grejer* så blir *dom intresserade*. Det kan förstås som att Rut kategoriserar förskollärare och föräldrar i två grupper. Ruts uttalande kan tolkas som att förskollärarna kategoriseras som en grupp med kunskap om verksamheten som kan ge förklaringar vilket påverkar föräldrarnas förståelse. I motsats till detta så kan kategoriseringen av gruppen föräldrar som görs i uttalandet förstås som en grupp som saknar tillräcklig kunskap om förskolans verksamhet. Genom denna kategorisering så kan det förstås som att föräldrars delaktighet i verksamheten konstrueras som beroende av sättet förskollärarna gör verksamheten begriplig för föräldrarna. Dock kan

det tolkas som att det i uttalanden uttrycks en viss osäkerhet genom användandet av *tror* och *nog* som kan förstås som förminskningar.

5.3.3. Citat 10

Lea: Jag tänker nog lite att för att vara delaktig så krävs det ju att man på något vis har fått möjlighet. Liksom har fått de här möjligheterna att veta vad man gör, veta vad man jobbar med, hela det här liksom. Och det är klart ger vi inte dem utrymme till att få veta vad vi jobbar med. Då är det inte lätt att bli delaktig. Samtidigt som det är klart att det är vi som sätter ramarna. För kanske arbetet och hur det kommer se ut. Så vi har ju också våra liksom riktlinjer. Och våra... Liksom lite så vad vi kanske ska jobba med. Så och det är svårt kanske. Men i detta arbete så är det ju klart att föräldrarna ska få vara delaktiga.

Leas uttalande om att, delaktighet kräver att man har fått möjlighet, kan sägas ge en bild av att det är förskollärarna som har möjlighet och bör bjuda in föräldrar till samverkan. Uttalandet kan förstås som ett uttryck för hennes egen åsikt i och med användandet av *jag tänker*. Vilket kan sägas medföra att trovärdigheten i hennes uttalande knyts till de erfarenheterna hon gjort i sin yrkesroll. Genom att få insyn hur verksamheten ser ut och vilka val som ligger bakom utformningen av verksamheten så blir föräldrasamverkan möjlig. Det kan förstås som att Lea konstruerar en bild av att föräldrasamverkan handlar om att förskollärarna vägleder föräldrarna in i förskolans verksamhet. Funktionen av en sådan framställning kan ses som att föräldrasamverkan är beroende av den vägledning som förskollärarna kan erbjuda föräldrarna inom förskolans verksamhet. Lea ställer dock upp vad som kan förstås som en tydlig gräns för föräldrasamverkan genom att lyfta att *vi sätter ramarna*. *Vi*, i detta sammanhang kan förstås som att hon talar för hela gruppen förskollärare och betonar att det är förskollärarna som ska vara ledande i samspelet med föräldrarna. Detta motiverar hon utifrån att förskollärarna har *riktlinjer* att förhålla sig till i sitt arbete. Dessa riktlinjer kan förstås som förskolans läroplan. Lea kan ha sägas konstruerat bilden av att möjligheterna till föräldrars delaktighet i förskolans verksamhet kan förbättras av den vägledning in i verksamheten som förskollärarna kan ge. Men möjligheten till delaktighet begränsas av de riktlinjer som förskollärare måste förhålla sig till.

6. Diskussion

I diskussionen kommer resultat ställas emot den tidigare forskningen inom området föräldrasamverkan som presenterats i vår studie samt den teoretiska utgångspunkten för studien. Det gör det möjligt att nå en djupare förståelse av materialet samt knyta det till studiens syfte och frågeställningar. Studiens syfte som är att undersöka hur förskollärare talar om föräldrasamverkan i förskola, samt att problematisera retoriken i detta tal kommer att präglade diskussionsdelen. Diskussionen kommer också mer direkt knytas till studiens frågeställningar: Vilka teman framträder när förskollärarna talar om möjligheter till föräldrars delaktighet i och inflytande över förskolans verksamhet och hur legitimerar förskollärarna retoriskt sina åsikter när de talar om föräldrasamverkan i förskolans kontext? För att tydliggöra denna koppling så är diskussionen av resultatet uppdelat i två tema som är knutna till syfte och frågeställningar. Dessa teman är möjligheter till föräldrasamverkan och tolkningsrepertoarens retorik.

6.1. Möjligheter till föräldrasamverkan

I gruppsamtalen gick det att identifiera en tolkningsrepertoar som var uppbyggd kring sättet att prata om föräldrasamverkan som en resurs. Detta sätt att tala om föräldrar kan ha effekten att föräldrarna och deras kunskaper ses som en tillgång för verksamheten som förskollärarna bör och kan ta till vara på. Vilket i sin tur kan bidra till att förskollärarna skapar fler möjligheter för föräldrasamverkan på grund av den vinning av föräldrasamverkan som denna förståelse av föräldrasamverkan medför. Detta sätt att förstå föräldrasamverkan går i linje med Bridge (2001) som i sin forskning lyfter att föräldrarna har en stark och viktig position för att påverka deras barns utveckling, samt möjlighet till att påverka en stor del av innehållet och ramen för förskolans pedagogik. Tolkningsrepertoaren kring föräldrarna som en resurs rymmer också bilden av föräldrar som en resurs på det praktiska planet. Föräldrasamverkan beskrivs i dessa uttalanden som att föräldrarna kan bistå med praktisk hjälp på förskolans önskemål. Funktionen av dessa uttalanden kan förstås som att förskollärarna ger bilden av att föräldrar endast bör bidra med praktisk hjälp till förskolans verksamhet. Effekten av att ge denna bild av föräldrasamverkan kan vara på grund av att förskolan enbart erbjuder möjligheter till föräldrasamverkan genom praktisk hjälp på förskolans initiativ. Bilden skulle i förlängningen kunna innebära att föräldrars initiativ inte tas tillvara i den utsträckning som det

skulle kunna vara möjligt. Detta skulle kunna förstås utifrån Ivarson Jansson (2001) som menar att majoriteten av förskollärarna anser att föräldrarna ska ha inflytande på verksamheten till en viss del men att för mycket inflytande försvårar samspelet. Bilden av att föräldrasamverkan ska vara begränsad till det praktiska området skulle kunna förstås som ett uttryck för samma problematik som förskollärarna i Ivarson Janssons undersökning gav uttryck för. Inom denna tolkningsrepertoar ryms det även uttalanden som går emot bilden av att föräldrasamverkan ska handla om hjälp inom det praktiska området. Ett uttalande lyfter att föräldrar kan göras delaktiga i verksamheten genom att de svarar på frågor om tema-arbetet vilket förskolläraren menar kan ge inspiration till hur tema-arbetet ska utformas. Det uttalandet öppnar för möjligheterna till att involvera föräldrarna även i det pedagogiska arbetet.

Inom tolkningsrepertoaren kring föräldrasamverkan som en service så beskrivs möjligheterna till föräldrasamverkan utifrån att föräldrarna i egenskap av förälder alltid har möjlighet att framföra sin åsikt om verksamheten. I ett av de uttalanden som görs inom denna tolkningsrepertoar kan förstås som förskolläraren ger uttryck för en frustration över att föräldrarnas intresse för verksamheten enbart är kopplat till omsorg vilket förskolläraren menar begränsar möjligheten till föräldrasamverkan inom andra områden. Det stämmer överens med den bild som förskollärarna gav i Vuorinenas, Sandbergs, Sheridans, & Williams (2013) forskning av att föräldrar intresserade sig mer för förskollärarnas förmåga till omsorg om barnen, än av att ha en inverkan på barnens utveckling och lärande.

Det lyftes även fram en tolkningsrepertoar som kan förstås som att föräldrasamverkan som utbildning och en möjlighet att förändra föräldrarnas kunskap. När det gäller föräldrasamverkan som utbildning så handlar det om vilka möjliga vägar förskollärarna ser för att föräldrarna ska kunna bli delaktiga i förskolans verksamhet. Genom att förklara verksamheten för föräldrarna och på så sätt öka deras förståelse för verksamheten så menade förskollärarna att föräldrarnas engagemang ökar. Det går i linje med vad Bridge (2001) kommer fram till gällande att föräldrarna blev involverade i förskolans verksamhet så ökade deras engagemang. Vidare kan det förstås som att förskollärarna ger bilden av att föräldrarna behöver vägledning in i förskolans verksamhet.

6.2. Tolkningsrepertoarernas retorik

För tydlighetens skull så har vi valt att diskutera retoriken i förskollärarnas tal utifrån varje tolkningsrepertoar för sig.

6.2.1. Föräldrasamverkan som en resurs

I denna tolkningsrepertoar var konstruktionen av föräldrar som en resurs för förskolans verksamhet återkommande men sättet som denna konstruktion gjordes trovärdig skiljde sig mellan de olika uttalandena. En av konstruktionerna byggdes kring beskrivningen att föräldrar *känner sina barn bäst* och har kunskap om deras *intressen*. Denna konstruktion kan sägas uttrycka samma sak som Bridges (2001) forskning som lyfter att föräldrars engagemang är mest fördelaktighet när det skapar och underlättar kopplingen mellan barnens vardagsliv i hemmet, deras lek och lärande i förskolan. Då både konstruktionen och forskningen ger en bild av att föräldrarna kan fungera som en resurs för förskolan genom att de kan underlätta övergången mellan hemmet och förskolan. Det som skulle kunna uppfattas som problematiskt med en sådan konstruktion kan vara att föräldrarnas bidrag till förskolans verksamhet enbart knyts till deras kunskaper om sitt barn och deras intresse. Vilket skulle kunna innebära att kunskap som skulle kunna vara till nytta för förskolans verksamhet i stort inte tas tillvara då endast föräldrarnas kunskap om barnen efterfrågas. Det är också möjligt att förstå konstruktionen på detta sätt nämligen att föräldrasamverkan avgränsas till att handla om föräldrarnas kunskap om sitt barn och inte verksamheten i stort. Då är det möjligt att göra en koppling till Ivarson Jansson (2001) undersökning om föräldrars delaktighet som visade att majoriteten av förskollärarna ansåg att föräldrarna ska ha inflytande på verksamheten men menade att för mycket inflytande försvårar samspelet, i och med att, det blir fler viljor och åsikter att ta hänsyn till. Det kan tolkas som att förskollärarnas konstruktion som knyter föräldrarnas betydelse till deras kunskap om sina barn är ett sätt att hantera denna problematik. I ett annat av tolkningsrepertoaren uttalande så görs konstruktionen av föräldrar som en resurs trovärdig genom att föräldrarnas intresse för verksamheten ger möjlighet till dialog kring förskolans verksamhet i hemmet vilket förskolläraren menar leder till ett fortsatt lärande. Föräldrarna och den information som de tillägnar sig om förskolans verksamhet kan i denna konstruktion förstås som en tillgång för barnens lärande i förskolan. Effekten av en sådan konstruktion kan vara att föräldrarnas roll i barnens lärande betonas och att det skapas

en bild av betydelsen av att föräldrar tillägnar sig information om verksamheten i förskolan. Det kan sägas peka i samma riktning som Bridge (2001) som lyfter att föräldrarnas stöd ökade barnens förtroende och trygghetskänsla för förskolan även om förskollärarnas uttalanden har ett tydligare fokus på lärande. Detta sätt att se på föräldrarnas roll skulle kunna innebära att förskolans fokus när det gäller föräldrasamverkan handlar om att ge information om verksamheten till föräldrarna eftersom det har skapats en bild av att det är betydelsefullt för barnens lärande. Det som skulle kunna bli problematiskt utifrån denna retorik är att det kan skapas en idealiserad bild av engagerade föräldrar. Vilket skulle kunna innebära att förskollärare placerar problemet med en icke fungerande föräldrasamverkan på föräldrars och deras bristande engagemang. Sett i ljuset av Arnold, Zeljo, Doctoroff & Ortiz (2008) forskning som lyfter att ensamstående tenderar till att vara mindre engagerade i förskolans på grund av tidsbrist, kan det förstås som att skapande av en idealbild av föräldrars roll i föräldrasamverkan kan ge negativa effekter för de föräldrar som har sämre förutsättningar för ett engagemang. Tolkningsrepertoaren rymmer ett uttalande som ges vad som kan förstås som ytterligare en bild av hur föräldrar konstrueras som en resurs. Uttalandet kan tolkas som att konstruktionen av föräldrar som en resurs blir trovärdig genom att den tar sin utgångspunkt i den tillgång som föräldrar beskrivs kunna vara när det gäller praktisk hjälp. En av förskollärarna kopplar konstruktionen till sina egna erfarenheter som förälder vilket kan förstås som en förstärkning av bilden av föräldrar som en resurs knyts till praktisk hjälp. Även denna konstruktion kan tolkas gå i linje med Ivarson Jansson (2001) undersökning som visade att majoriteten av förskollärarna ansåg att föräldrarna ska ha inflytande på verksamheten men menade att för mycket inflytande försvårar samspelet. Genom att konstruera bilden av föräldrasamverkan som en praktisk resurs så kan det förstås som att föräldrar blir delaktiga i verksamheten utan möjlighet att göra anspråk på de pedagogiska bitarna som i denna konstruktion förläggs till enbart förskollärarna.

6.2.2. Föräldrasamverkan som en service

I denna tolkningsrepertoar återkommer konstruktionen av föräldrasamverkan som en service men denna konstruktion byggs upp på väldigt olika sätt. Det första uttalandet inom denna tolkningsrepertoar inleddes med att föräldrarnas kategoriserades som en enhetlig grupp utan kännedom om läroplanen. Denna framställning kan sägas fungera som ett sätt att klargöra att verksamheten i förskolan ska styras av förskollärarna som har kännedom om läroplanen, som

är utgångspunkten för arbetet i förskolan. Genom att framhålla att föräldrar skulle få tycka till om verksamheten och framföra sina åsikter så öppnades ändå för att föräldrar skulle få vara delaktiga vilket kan kopplas till en förståelse av föräldrasamverkan som en service som alltid skall erbjudas till föräldrarna. Föräldrarnas bidrag till verksamheten utmålades dock som något som utgick från tyckande och personliga önskemål tillskillnad från förskollärarnas bidrag till verksamheten som framställdes som förankrade i läroplanen. Föräldrarnas rätt till att ha åsikter om verksamheten inte bestäms i denna konstruktion av föräldrarnas kunskapsnivå utan kopplas till den service som föräldrarna kan förvänta sig från förskolan. Effekten av att framställa föräldrarnas bidrag till verksamheten på detta sätt kan vara att ge möjlighet till föräldrarna att påverka förskolans verksamhet utan att förskollärarens ansvar för verksamheten ifrågasätts. Följden av att framställa föräldrasamverkan på detta sätt kan vara att det försvarar för föräldrasamverkan och att det finns en risk att föräldrarnas kunskaper inte tas tillvara i den utsträckning som det skulle vara möjligt. Sättet att framställa föräldrars kunskaper, som kan förstås som ett sätt att tydliggöra ansvarsfördelning mellan föräldrar och förskollärare, kan kopplas till Gars (2002) som i sin undersökning lyfter att det kan uppstå en otydlighet om vems uppfattning om barns behov som ska gälla när föräldrar och förskollärare inte är överens. Förskollärarnas utsagor kan förstås som ett försök att undvika sådana otydligheter vilket kan sägas gå i linje med problematiken som Gars lyfter i sin undersökning. Om förskollärarnas uttalande om föräldrarnas kunskap förstås som ett sätt att undvika otydligheter i ansvarsfördelningen mellan föräldrar och förskollärare, så kan funktionen av uttalandet vara att möjliggöra för samverkan.

I ett annat av uttalanden så konstrueras föräldrasamverkan som en service utifrån vad som kan förstås som en frustration över att föräldrasamverkan handlar om att förskolläraren ska *serva* och *curla* föräldrarna. Denna frustration förklaras bero på att föräldrarnas intresse för verksamheten till största del handlar om barnens omsorg. Förskolläraren ger en bild av att föräldrarna borde intressera sig för barnens lärande i förskolan. Hon beskriver sina försök att få föräldrasamverkan att handla om barnens lärande med ord som *propagera*, *serva* och *curla*. Genom att bygga upp bilden av föräldrasamverkan som en service på det sättet kan det förstås som att förskolläraren uttrycker en önskan om att föräldrasamverkan ska vara som en resurs för barnens lärande. Det hindras dock enligt denna beskrivning av föräldrarnas ointresse för detta område. Bilden av föräldrarnas ointresse för barnens lärande i förskolan kan sägas gå i

linje med Vuorinen, Sandberg, Sheridan, & Williams (2013) studie där förskollärarna beskriver intrycket att föräldrarna kopplar begreppet lärande till skolan och förskollärarna upplever sällan att krav ställs för barnens utveckling.

I tolkningsrepertoaren kring föräldrasamverkan som en service gjordes också uttalanden som konstrueras förskollärarens roll i föräldrasamverkan som att handla om att göra föräldrarna nöjda. Förskollärarens roll, som en effekt av dessa uttalanden, kan förstås som en service roll som syftar till att anpassa föräldrasamverkan efter föräldrarnas behov. Ansvaret för samverkan kan i detta uttalande förstås som huvudsakligen placerat hos förskolläraren. Detta kan kopplas till Ivarson Jansson (2001) som i sin undersökning lyfte betydelsen av hur förskollärarna själva uppfattar sitt eget yrke. Synen på och inställningen till att arbeta med barnen är som en service till föräldrarna ger en större öppenhet till att ta emot föräldrars åsikter och till att ett samarbete utvecklas. Det kan förstås som att förskolläraren i sitt uttalande ger uttryck för en liknande syn på sitt yrke som innehållande en servicedel och visar på en öppenhet för samarbetet.

6.2.3. Föräldrasamverkan som utbildning

I denna tolkningsrepertoar görs de olika konstruktionerna av föräldrasamverkan som utbildning trovärdiga på olika sätt. Ett av uttalandena så beskrivs ett behov av att redan vid inskolning påbörja föräldrasamverkan i form av utbildning. Detta motiveras utifrån att föräldrarna behöver lära sig hur förskolans verksamhet fungerar och få kunskap om förskolans läroplan. Föräldrar kategoriseras som huvudsakligen okunniga om förskolans läroplan vilket beskrivs som något som kan försvåra möjligheten till föräldrasamverkan. En svårighet som kan förstås som möjlig att övervinna genom förskollärarens konstruktion av föräldrasamverkan som utbildning. I denna konstruktion så innefattar det pedagogiska uppdraget inte bara barnen utan även föräldrarna det kan tolkas som att ansvaret för föräldrasamverkan här placeras hos förskolläraren. Det hinder som föräldrar okunskap om läroplanen beskrivs som överkomligt genom att förskolläraren tar på sig uppdraget att utbilda föräldrarna. Det eventuella problem som skulle kunna uppstå med en icke fungerande placeras då hos förskolläraren som konstrueras som kompetent att övervinna ett sådant problem. Det ges också uttryck för en konstruktion kring föräldrasamverkan som utbildning, som beskrivs ha sitt stöd i att genom att öka föräldrars förståelse för förskolans verksamhet så ökar

föräldrars engagemang. Det kan förstås som att föräldrars eventuella brist på engagemang här knyts till oförmåga att förstå verksamheten. En sådan konstruktion gör det möjligt för förskollärare att genom sitt sätt att informera och ge förståelse kring verksamheten påverka föräldrars grad av engagemang.

En annan konstruktion kring föräldrasamverkan som utbildning som det ges uttryck för inom denna tolkningsrepertoar bygger på att föräldrars delaktighet villkoras av den information som ges av förskollärarna. Vilket kan sägas innebära att förskollärare har möjlighet att påverka föräldrars delaktighet genom den information som de ger om verksamheten i förskolan. Konstruktion inom denna tolkningsrepertoar skiljer sig från den bild som Mahmood (2013) undersökning ger, att trots förskollärarnas olika strategier för att få föräldrar engagerade i verksamheten så distanserade föräldrarna sig. Det skulle kunna förstås på flera olika sätt. Ett sätt är att förskollärarna i vår undersökning talar om en generell bild av föräldrasamverkan snarare än ge uttryck för sina erfarenheter. Förklaringen skulle också kunna vara att förskollärarna i Mahmoods undersökning och förskollärarna i denna studie helt enkelt ger uttryck för att deras erfarenheter av föräldrasamverkan skiljer sig åt.

6.3. Slutsats och didaktiska implikationer

När en sammanfattning av studien görs utifrån en helhetsyn så går det att konstatera att förskollärarna inte uttrycker en entydig förståelse av föräldrasamverkan. Förskollärarna ger uttryck för olika tolkningsrepertoarer kring föräldrasamverkan. Inom de olika tolkningsrepertoarerna så konstrueras föräldrasamverkan på liknande sätt men uppbyggnaden av de retoriska konstruktionerna framställs i de olika uttalandena på skilda sätt. De olika konstruktionerna men också deras uppbyggnad kan sägas påverka möjligheter till och förståelsen av föräldrasamverkan. Vad som sägs men också hur det sägs får betydelse för utformningen av föräldrasamverkan.

Oavsett intentionen med uttalandet så får den retoriska konstruktionen betydelse för vilken föräldrasamverkan som blir möjlig. En retorisk konstruktion för att motivera ett sätt att utforma föräldrasamverkan kan samtidigt på ett medvetet eller omedvetet plan diskvalificera andra sätt att utforma föräldrasamverkan. Vilket innebär att det är av betydelse att synliggöra den retoriska uppbyggnaden i sättet att tala kring föräldrasamverkan för att få syn på vilka sätt

att bedriva föräldrasamverkan som möjliggörs respektive hindras genom de olika retoriska uppbyggnaderna. De olika retoriska konstruktionerna kan också påverka bilden av de möjligheter som förskollärarna har att påverka föräldrasamverkan som inte fungerar. Då föräldrasamverkan både i tidigare forskning och i förskollärarnas uttalande beskrivs som en potentiell resurs är det av betydelse att som förskollärare bli medveten om hur möjligheterna till föräldrasamverkan påverkas genom talet om föräldrasamverkan.

6.4. Metoddiskussion

Fokusgruppsamtal som metod visade sig i detta fall vara ett effektivt och givande sätt att få analysmaterial. Diskussionsfrågorna gav ett naturligt tal och diskussioner mellan förskollärarna, och samtalsledaren hade en relativt aktiv roll. Eftersom samtalsledarens roll var att ställa de förutbestämda diskussionsfrågorna samt att ställa tillägsfrågor när talet behövde fördjupas ytterligare gav det oss ett bredare underlag för att svara på studiens forskningsfrågor. Efter transkriberingen av materialet kunde vi placera förskollärarnas uttalande i olika kategorier i analysdelen. Dock ger metoden mycket datamängd att analysera trots endast tre grupper och tre deltagare i varje grupp. Dessutom uppstod svårigheter i transkriberingen när deltagarna talade samtidigt och orden sammanvävdes med varandra. När det uppstod fick vi spola tillbaka i filmen för att upprepa det som sades för att verkligen uppfatta vad som sades från varje deltagare.

Fokusgrupperna var till en viss del svåra att anordna. Vi krävde att minst tre förskollärare skulle delta i varje grupp och att hitta en tid som passar tre förskollärare från samma förskola är något av ett pussel. Om vi skulle använt oss av metoden enskilda intervjuer istället för fokusgruppsamtal så hade det varit en fråga, svar situation. Samtalsledaren hade blivit intervjuaren som ställer frågor och deltagaren svarar på frågorna utan att kunna diskutera och resonera i ett kollektivt sammanhang. Dock har vi forskare resonerat kring om språket hade konstruerats annorlunda i en enskild intervju situation och andra tolkningsrepertoarer hade framgått än i fokusgruppsamtalen. Men utifrån ett diskurspsykologiskt perspektiv finns det i varje situation möjligheter att kategorisera och beskriva saker på ett annat sätt (Potter & Wetherells, 1987). Det är just i den förekommande situationen personen befinner sig i som är relevant och de uttalande de gör där och då. En annan metod hade möjligen gett andra

tolkningsrepertoarer att analysera, men eftersom sanningar eller rätta åsikter inte är något som eftersträvas inom diskurspsykologin utan istället vad som uttrycks så hade de båda metoderna kunnat ge analyserbart material. Det som var betydelsefullt för att få svar på våra forskningsfrågor var att välja omfattande diskussionsfrågor. De skulle vara öppna frågor som leder till diskussion samt vara frågor som leder till att förskolläraarnas åsikter kommer till uttryck.

Diskurspsykologin med dess analysverktyg har varit ett hjälpmedel för hur vi skulle kunna analysera och finna svar till våra forskningsfrågor. Med hjälp utav denna metod har vi något att förhålla oss till och kunskap om vad vi ska fästa blicken under analysprocessen, alltså leta efter tolkningsrepertoarer som förskollärarna ger uttryck för i talet kring föräldrasamverkan. Dock kan diskurspsykologin ses som en problematisk metod eftersom resultatet kan bli för specifikt och kanske inte kan generaliseras till andra situationer. Det gör att studiens validitet begränsas då resultatet och analysen enbart blir användbart i dessa fokusgruppsammanhang och inte kan användas i andra. Men utifrån diskurspsykologin håller en studie validitet om studiens delar är sammanhängande. Dessutom för att fastställa validiteten har resultatet i vår studien analyserats med hjälp av de diskurspsykologiska analysverktygen (Winther Jørgensen & Phillips, 2000).

6.5. Vidare forskning

För att ytterligare belysa området föräldrasamverkan i förskolan skulle det vara av intresse att undersöka detta ur föräldrarnas perspektiv. Flera av förskollärarna som vi har mött under studien har uttryckt att det skulle vara av intresse att få höra föräldrarnas uppfattningar. De skulle också kunna vara av intresse att undersöka förskolechefens uppfattningar om föräldrasamverkan inom förskolan då läroplanen (Skolverket, 2010) beskriver förskolechefens särskilda ansvar för föräldrasamverkan.

7. Referenser

- Arnold, H. D., Zeljo, A., Doctoroff, L. G. & Ortiz, C. (2008). *Parent Involvement in Preschool: Predictors and the Relation of Involvement to Preliteracy Development*. School Psychology Review, Volume 37, No. 1, pp. 74-9.
- Bjørndal, C. (2005). *Det värderande ögat. Observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. Stockholm: Liber.
- Burr, V. (2003). *Social Constructionism*. East Sussex: Routledge
- Bridge, H. (2001). *Increasing Parental Involvement in the Preschool Curriculum: What an action research case study revealed*. International Journal of Early Years Education. Vol 9, No. 1, 2001.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2 uppl. Stockholm: Liber.
- Fejes, A. & Thornberg, R. (2015). *Handbok i kvalitativ analys*. 2 uppl. Stockholm: Liber.
- Gars, C. (2002). *Delad vårdnad? Föräldraskap och förskolläraryuppgift i den offentliga barndomen*. Doktorsavhandling. Studies in Educational Sciences 54.
- Gergen, K. (1999). *An invitation to Social Construction*. Trowbridge: Sage Publications
- Holmberg, K. (2010). *Musik- och kulturskolan i senmoderniteten: reservat eller marknad?* Malmö Academy of Music. Studies in music and music education, no 14.
- Jansson, I. E. (2001). *Relationen hem – förskola: Intentioner och uppfattningar om förskolans uppgift att vara komplement till hemmet 1990-1995*. Pedagogiska Institutionen, Umeå universitet
- Kocyigita, S. (2015). *Family Involvement in Preschool Education: Rationale, Problems and Solutions for the Participants*. Educational Sciences: Theory & Practice.
- Korpi, B. M. (2006). *Förskolan i politiken: om intentioner och beslut bakom den svenska förskolans framväxt Sverige*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Mahmood, S. (2013). *First-Year Preschool and Kindergarten Teachers: Challenges of Working With Parents*. School Community Journal , 2013, Vol. 23, No. 2
- Murray, E., McFarland-Piazza, L. & Harrison, J. L. (2014). *Changing patterns of parent–teacher communication and parent involvement from preschool to school*. Early Child Development and Care, 2015 Vol. 185, No. 7.
- Potter, J. & Wetherell, M. (1987). *Discourse and social psychology*. London: Sage.

Potter, J. (1996). *Representing Reality. Discourse, Rhetoric and Social Construction*. London: Sage.

Skolverket (2010). *Läroplan för förskolan Lpfö 98, Reviderad 2010*. Stockholm: Fritzes.

SOU 1972:26. *Förskolan. Del 1*. Betänkande avgivet av 1968 års barnstugeutredning. Stockholm: Allmänna Förlaget.

SOU 1972:27 *Förskolan. Del 2*. Betänkande avgivet av 1968 års barnstugeutredning. Stockholm: Allmänna Förlaget.

Vetenskapsrådet (2011). *God forskningssed* (Vetenskapsrådets skriftserie 2011:1). Hämtad 15 april, 2016, från <https://publikationer.vr.se/produkt/god-forskningssed/>

Vuorinen, T., Sandberg, A., Sheridan, S. & Williams, P. (2013). *Preschool teachers' views on competence in the context of home and preschool collaboration*. *Early Child Development and Care*, 2014 Vol. 184, No. 1.

Winther Jørgensen, M. & Phillips, L. (2000). *Diskursanalys, som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur

8. Bilaga

Hej!

Vi heter Nathalie och Johnny och läser på förskolläraryr utbildningen på Högskolan i Halmstad. Vi är inne på vår sista termin och det har blivit dags att skriva ett examensarbete. Vårt examensarbete handlar om att undersöka föräldrars delaktighet och inflytande i förskolans verksamhet ur ett förskollärarperspektiv.

Vi skulle behöva er hjälp och samtycke att delta i ett fokusgruppsamtal, vilket innebär i vår studie att förskollärare från olika avdelningar på er förskola talar kring temat föräldrars delaktighet och inflytande. Samtalet kommer att dokumenteras i form av filmning och användas som ett analysmaterial. Dokumentationen kommer enbart användas i vår studie och ert deltagande kan avbrytas när som. Vi kommer att utgå ifrån vetenskapsrådets forskningsetiska principer.

Härmed samtycker jag till mitt deltagande i studien:

Namn	Ort	Datum
------	-----	-------

Vid eventuella frågor, så tveka inte på att kontakta oss:

Johnny Stenberg
*****@student.hh.se

Nathalie Nicolle
*****@student.hh.se

Tack för din medverkan!

Johnny Stenberg

Nathali Nicolle

Besöksadress: Kristian IV:s väg 3
Postadress: Box 823, 301 18 Halmstad
Telefon: 035-16 71 00
E-mail: registrator@hh.se
www.hh.se